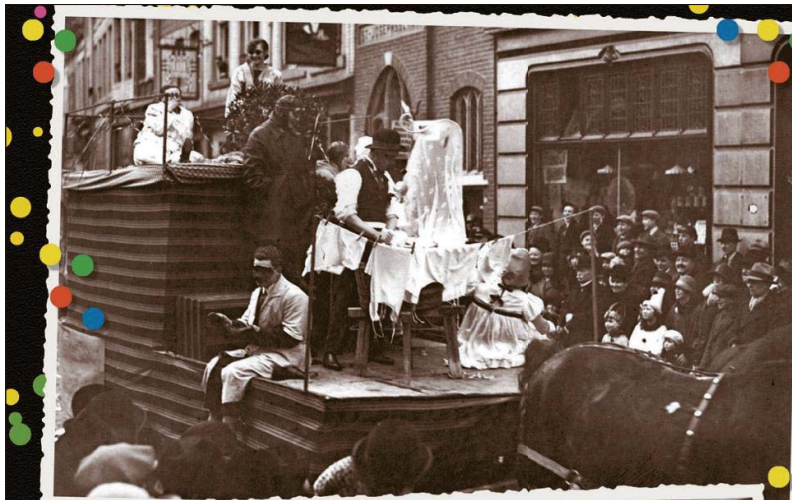

CARNAVAL

Ooit ontstaan als feest om de macht de maat te nemen, is carnaval steeds meer een festijn voor hedonisten. Zien en gezien worden is het motto. De rol van de nar met stekelige humor wordt kleiner. „Als we met carnaval de maatschappij geen spiegel meer voorhouden, wordt het een feest als zovele.”

Carnavaleske protesten in optochten door de jaren heen. Links: mannen die

zich tegen de vrouwenemancipatie keren in Maastricht (1928). Rechtsboven Beesel, rechtsonder Kerkrade.

archieffoto's MGL

Narrige nar staat aan de zijlijn

door Ivar Hoekstra

Met de blik van nu heeft de foto haast iets aandoenlijks. De mannen die in de optocht van Maastricht in 1928 op hun carnavalskar vervolgen de was doen. Een aanklacht tegen de oprukken- de vrouwenemancipatie in die jaren. Nu lachen we om zoveel mannelijke bekrompenheid, maar de foto geeft wel de geest van carnaval in die jaren goed weer: je afzetten tegen ontwikkelingen in de maatschappij. Tegenwoordig wordt het steeds lastiger om in optochtfoto's de tijdgeest te ontdekken. Pak foto's van de laatste tien jaar en zoek de verschillen, die zijn er nauwelijks. Naar de narrige nar met een venijnige uithaal naar de plaatselijke machthebbers is het met een loep

zoeken. „De functie van carnaval als kritische maatschappijspiegel is inderdaad aan het afnemen. Maar dat is al een tijdje gaande. De carnavalist van nu is steeds meer op zichzelf gericht: 'Ik wil vooral genieten'. Daar past een kritische noot niet meer in”, zegt historicus Jean-Philippe Laugs die onderzoek deed naar vooral het Roermondse carnaval. Waar de bisschopsstad onder toezicht oog van de geestelijkheid altijd al het braafste jongetje van de klas in de optocht was, blijkt het ook in het meer 'rebellere' Maastricht lastig zoeken naar kritische geesten in de *Boonte Störm*. Dat ziet ook Norbert Frijns, *sirromoniemeister* van stadscarnavalsvereniging De Tempeleers. „Het wordt ook steeds lastiger een kritische act te verzinnen. Vroeger waren er veel meer kwesties waar je in de optocht op terug kon komen. Een wethouder die een uit-

glijder maakte bijvoorbeeld. Door de komst van voorlichters zijn die veel beter geïnstrueerd.” En is er een kwestie waar je met carnaval lekker in kan springen, dan is het binnen no-time geen kwestie meer. Frijns: „Neem die ruzie tussen een restauranthouder en de gemeente Maastricht. Die man had een paar Maastrichtse vlaggen aan zijn gevel hangen en moest daar precario rechten over betalen. Maar het werd geen grote rel omdat het snel werd opgelost. Zo'n kwestie moet langer slepen om de optocht te halen.” Toch zal je als carnavalsvierder op zoek moeten gaan naar iets wat de gemeenten lokaal bezighoudt, meent Heerleenaar Joep Dohmen. Hij liep in de optocht jarenlang mee als einzelgänger. „Een aantal jaren geleden had Heerlen een prins die het dialect niet sprak. Toen liep ons groepje in de op-

tocht rond met een spoedcursus Heerlens. Dat zorgde voor veel hilariteit.” Nee, dit jaar loopt Dohmen niet mee. „Ik ben emeritus einzelgänger en heb even andere prioriteiten. Maar de einzelgänger die zich ludiek op een lokale kwestie stort, mag niet verdwijnen, die blijft toch de krent in de pap.” Een 'krent' die wel in het gareel moet lopen. „Op een gegeven moment kregen wij een nummer en moesten we ons aan de loopvolgorde houden. Voor einzelgangers vreselijk natuurlijk. Die moeten juist de vrijheid hebben om in de optocht een ongeleid projectiel te zijn.” Vrijheid en carnaval, het zou twee handen op een buik moeten zijn, maar anno 2016 is het feest steeds meer geïnstitutionaliseerd. Om prins te worden moet je al aan allerlei eisen voldoen plus een dikke beurs hebben om je rol als tijdelijk machthebber te bekostigen.

Als ludiek tegenwicht begon Venlo naar Sander Mattheijssen in 2003 met wat vrienden carnavalsvereniging De 3-kes. „Wij roepen geen prins maar een nar uit. En om nar te worden hoef je bij ons niet rijk te zijn. Het enige dat we van je vragen is je eigen consumpties te betalen en je moet een brunch en feest voor ons organiseren. Alleen stel-

len we daar absoluut geen eisen aan. Organiseer je die brunch bij je thuis met knakworsten en witte bolletjes: prima. En voor dat feest mag je ook best wat bliken Schultenbräu bij de Aldi inslaan.” Mattheijssen vertegenwoordigt een generatie jonge carnavalsvierders voor wie het allemaal best wat losser mag. „Carnaval is ook de boel omkeren en op een leuke manier ontregelen. Toen carnavalsvereniging De Kaetelaers uit Steyl 132 jaar bestond, kwamen wij op hun receptie niet met een fles wijn maar met 132 ketels aanzetten. Die hadden we overal vandaan gehaald, daar hebben ze het nu nog over.” Goede grappen waar nog lang over wordt nagepraat, ze worden schaars tijdens carnaval. Laugs: „Het mag allemaal wel wat scherper. Je ziet veel einzelgangers die het veilig houden. Rondlopen als

penseel onder het motto 'wij geven er een kleurtje aan'. Grappig gevonden, maar ik houd van iets meer diepgang.” Dat het scherper kan, vindt ook Fer Kousen, in Kerkrade en omstreken een gewaardeerd en door de plaatselijke autoriteiten gevreesd buutereedner. „Ik ben als kind opgegroeid met de Duitse buutereedners op televisie. Die waren zeer politiek gericht. Daar kregen de plaatselijke machthebbers het echt voor hun kiezen. Dat probeer ik in mijn buut ook te doen. Helaas wordt de rol van de buutereedner hier steeds kleiner. Bij de meeste zittingen krijgt hij hooguit een halfuurtje spreektijd en fungeert de buut als bijgerecht. In Duitsland is het de hoofdmaaltijd. Bij ons is er steeds minder ruimte voor het gesproken woord.” Die ontwikkeling hoort bij deze tijd, denkt Kousen. „De maatschap-

pij is vluchtiger en meer visueel ingesteld. Carnaval past zich als een kameleon aan de tijdgeest aan. Toch vind ik het wel jammer. Want zonder narren en buutereedners gaat het unieke van carnaval verloren. Dan wordt het een feest als zovele en dat zou jammer zijn.” Toch gelooft Laugs nog altijd in de kracht van vastelavond. „Het wonder van carnaval is ook dat je de vrijheid viert. Je vrijheid als Roermondenaar, Venloenaar, Maastrichtenaar. Je vrijheid als Limburger en als individu.” En dat het in de optocht mooi en gezellig in plaats van scherp en kritisch is, betekent niet per se dat we minder kritisch zijn. „Alleen hebben we nu veel meer mogelijkheden om onze kritiek te laten horen. Via sociale media bijvoorbeeld.” Wie een vileine nar zoekt, kan beter naar Facebook dan naar de optocht gaan.

“Carnalist van nu past in de huidige ik-cultuur. Die wil vooral genieten, niet kritisch zijn.”

Historicus Jean-Philippe Laugs